

Zadeva C-287/22

**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča**

Datum vložitve:

3. maj 2022

Predložitveno sodišče:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Poljska)

Datum predložitvene odločbe:

24. marec 2022

Tožeci stranki:

YQ

RJ

Tožena stranka:

Getin Noble Bank S.A.

Predmet postopka pred nacionalnim sodiščem

Ugotovitev ničnosti kreditne pogodbe, ker so v njej nedovoljena pogodbeno določila, in prisoditev denarnega zneska.

Predmet in pravna podlaga vprašanj za predhodno odločanje

Razlaga členov 6(1) in 7(1) Direktive 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288); člen 267 PDEU.

Vprašanje za predhodno odločanje

Ali člena 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 ob upoštevanju načel učinkovitosti in sorazmernosti nasprotujeta taki razlagi nacionalnih predpisov ali nacionalni sodni praksi, v skladu s katerima lahko nacionalno sodišče – zlasti glede na plačilne

obveznosti potrošnika v razmerju do trgovca ali dobro finančno stanje trgovca – ne ugotovi predlogu potrošnika za izdajo začasne odredbe (zavarovanje tožbenega zahtevka), s katero se za čas trajanja postopka odloži izvajanje pogodbe, ki bo verjetno razglašena za nično, ker bodo iz nje odpravljeni nepošteni pogoji?

Navedeni predpisi prava Skupnosti

Direktiva 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah: člena 6(1) in 7(1)

Sklep Sodišča z dne 26. oktobra 2016, Ismael Fernandez Oliva, združene zadeve od C-568/14 do C-570/14, EU:C:2016:828.

Navedeni nacionalni predpisi

Člen 385¹ ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (zakon z dne 23. aprila 1964 – civilni zakonik; Dziennik ustaw iz leta 2020, pozicija 1740, v nadaljevanju: KC)

- (1) Potrošnika pogodbeno določila, ki niso bila dogovorjena posamično, ne zavezujejo, če se z njimi njegove pravice in obveznosti določajo v nasprotju z dobrimi običaji, tako da so v očitnem nasprotju z njegovimi interesi (nedovoljena pogodbeno določila). To ne velja za določila, ki določajo glavne obveznosti strank, zlasti ceno ali plačilo, če je njihovo besedilo jasno.
- (2) Če pogodbeno določilo v skladu z odstavkom 1 potrošnika ne zavezuje, pogodba pogodbene stranke zavezuje v preostalem delu.
- (3) Pogodbeno določila, ki niso bila dogovorjena posamično, so tista pogodbeno določila, na katerih vsebinsko potrošnik ni imel dejanskega vpliva. To velja zlasti za pogodbeno določila, prevzeta iz tipske pogodbe, ki jo je potrošniku predlagal sopogodbnik.
- (4) Dokazno breme, da je bilo neko določilo dogovorjeno posamično, nosi stranka, ki se na to sklicuje.

Člen 405 KC

Kdor je brez pravnega temelja pridobil premoženjsko korist na škodo druge osebe, je korist dolžan izročiti v naravi, če to ni mogoče, pa povrniti njeno vrednost.

Člen 410 KC

- (1) Določbe prejšnjih členov veljajo zlasti za izpolnitev brez pravnega temelja.

- (2) Izpolnitev je brez pravnega temelja, če oseba, ki jo je opravila, sploh ni bila zavezana ali ni bila zavezana prejemniku izpolnitve, ali če je podlaga za izpolnitev prenehala ali predvideni namen izpolnitve ni bil dosežen ali če je bil pravni posel, ki je bil podlaga za obveznost izpolnitve, neveljaven in tudi po izpolnitvi ni postal veljaven.

Člen 189 ustawa z 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (zakon z dne 17. novembra 1964 – zakoniku o civilnem postopku; Dziennik Ustaw iz leta 2021, pozicija 1805; v nadaljevanju: KPC):

Tožeča stranka lahko pri sodišču vloži predlog za ugotovitev obstoja oziroma neobstoja pravnega razmerja ali pravice, če ima za to pravni interes.

Člen 730¹ KPC:

- (1) Odreditev zavarovanja lahko zahteva vsaka stranka ali udeleženec postopka, če z verjetnostjo izkaže terjatev in pravni interes za odreditev zavarovanja.

(2) Pravni interes za odreditev zavarovanja je podan, če bi bila zaradi neobstoja zavarovanja onemogočena ali resno otežena izvršitev odločbe, sprejete v zadevi, ali bi bilo kako drugače onemogočeno ali resno oteženo doseganje cilja postopka v zadevi.

(2¹) Šteje se, da je pravni interes za odreditev zavarovanja izkazan z verjetnostjo, kadar je subjekt, ki zahteva odreditev zavarovanja, tožeča stranka, ki uveljavlja terjatev za plačilo iz naslova poslovne transakcije v smislu zakona z dne 8. marca 2013 o preprečevanju čezmernih zamud pri poslovnih transakcijah, če vrednost te transakcije ne presega 75.000,00 PLN, uveljavljana terjatev pa še ni bila poravnana in so od datuma njene zapadlosti minili vsaj trije meseci.

(3) Pri izbiri načina zavarovanja sodišče interese strank ali udeležencev postopka upošteva tako, da je upravičencu zagotovljeno ustrezno pravno varstvo, zavezanec pa ni čezmerno obremenjen.

Člen 731 KPC

Zavarovanje ne more biti namenjeno poravnavi terjatve, razen če zakon ne določa drugače.

Člen 755 KPC

- (1) Če predmet zavarovanja ni denarna terjatev, sodišče zavarovanje odredi na način, ki se mu glede na okoliščine zdi primeren, pri čemer lahko uporabi tudi načine, ki so predpisani za zavarovanje denarnih terjatev. Sodišče lahko zlasti:

- 1) uredi pravice in obveznosti strank ali udeležencev postopka za čas trajanja postopka;

- 2) prepove odsvojitve predmetov ali pravic, ki so predmet postopka;
 - 3) prekine postopek izvršbe ali drug postopek, namenjen izvršitvi odločbe;
 - 4) uredi način izvajanja varstva in vzgoje mladoletnih otrok ter stikov z otrokom;
 - 5) odredi vpis primerne zaznambe v zemljiško knjigo ali ustrezen register.
- (2) V zadevah v zvezi z varstvom osebnostnih pravic se lahko zavarovanje v obliki prepovedi objave odredi le, če temu ne nasprotuje pomemben javni interes. Sodišče ob odreditvi zavarovanja določi trajanje prepovedi, ki ne more biti daljše od enega leta. Če je postopek v teku, lahko upravičenec pred iztekom obdobja, za katero je bila odrejena prepoved objave, zahteva nadaljnje zavarovanje; uporabljajo se določbe prvega in drugega stavka. Če je upravičenec zahteval odreditev nadaljnega zavarovanja, prepoved objave ostane v veljavi, dokler o zadevi ni pravnomočno odločeno.
- (2¹) Določba člena 731 se ne uporablja, če je zavarovanje nujno za preprečitev grozeče škode ali drugih, za upravičenca neugodnih posledic.
- (3) Sodišče zavezancu vroči sklep, izdan na zaprti seji, v katerem mu naloži, naj izvede ali opusti dejanja ali naj ne ovira dejanj upravičenca. To ne velja za sklepe, s katerimi se odredi izročitev stvari, ki so v posesti zavezanca.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Osebi YQ in RJ sta leta 2008 s toženo stranko, družbo Getin Noble Bank SA, sklenili pogodbo o hipotekarnem kreditu z valutno klavzulo v CHF v višini 643.395,63 PLN, v skladu s katero je bila glavnica kredita pretvorjena v CHF po nakupnem tečaju, ki ga je določila banka, obroki – izračunani v CHF – pa so se odplačevali po prodajnem tečaju, ki ga je prav tako določila banka. Tožeči stranki sta informacijo o vplivu sprememb obrestne mere in menjalnega tečaja prejeli v obliki tabele, v kateri so bili primerjani zneski obrokov za odplačilo kredita ob predpostavki, da je znesek kredita večji za 20 %, in za primer 15,6-odstotnega povečanja menjalnega tečaja (kar je ustrezalo razliki med najvišjim in najnižjim menjalnim tečajem v preteklem letu).
- 2 V tožbi sta tožeči stranki predlagali, naj se navedena pogodba razglasi za nično, toženi stranki pa naloži, naj jima plača 375.042,34 PLN, skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi in stroški postopka. Tožeči stranki sta uveljavljali tudi podredni zahtevek, ki temelji na predpostavki, da so preračunske klavzule nepošteno, a da se pogodba lahko dalje izvaja tudi brez nepoštenih določil. V zvezi z zahtevkom za ugotovitev ničnosti pogodbe sta vložili tudi predlog za odreditev zavarovanja v obliki ureditve pravic in obveznosti strank postopka za čas trajanja postopka, in sicer tako, da se (a) obveznost plačevanja obrokov na podlagi kreditne pogodbe odloži do sprejetja pravnomočne odločbe v postopku ter

da se do konca postopka toženi stranki prepove (b) vložitev izjave o odpovedi pogodbe in (c) objava v Biuro Informacji Gospodarczej (uradu za gospodarske informacije) podatka o tem, da tožeči stranki ne plačujeta obrokov kredita.

- 3 Tožena banka je v odgovoru na tožbo predlagala zavrnitev tožbenega zahtevka, očitala formalne nepravilnosti in trdila, da pogodbeni določila niso nedovoljena. Predložila je dokumente, s katerimi naj bi bila potrjena zakonitost teh določil, in izpodbijala status tožečih strank kot potrošnikov. Trdila je tudi, da ima banka terjatev za vračilo celotnega izplačanega kapitala in za plačilo nadomestila za uporabo tega kapitala. Tožena stranka je v zvezi z zahtevkom za zavarovanje navedla, da terjatev tožečih strank ni bila izkazana z verjetnostjo in da je zastarala.
- 4 Tožeči stranki sta zoper sklep Sąd Okręgowy w Warszawie (regionalno sodišče v Varšavi; sodišče prve stopnje) o zavrnitvi zgoraj navedenega predloga vložili pritožbo, s katero zahtevata, naj se predlogu v celoti ugodi.

Bistvene trditve strank v postopku pred nacionalnim sodiščem

- 5 Tožeči stranki sta v postopku na prvi stopnji trdili, da so v kreditni pogodbi nedovoljena določila, ki se nanašajo na vezanost zneska kredita na tujo valuto, in da pomeni terjani znesek, pri katerem gre za vsoto vseh plačil, ki sta jih opravili tožeči stranki, izpolnitev, ki jo je tožena stranka prejela brez pravne podlage. V pritožbi zoper sklep sodišča prve stopnje sta trdili, da imata pravni interes za odreditev zavarovanja, saj se z vsakim plačilom obroka poveča znesek, ki jima ga mora vrniti tožena banka. V zvezi z zahtevkom za zavarovanje je tožena stranka navedla, da terjatev tožečih strank ni bila izkazana z verjetnostjo in da je zastarala. Predložila je tudi dokumente, ki naj bi potrjevali njeno dobro finančno stanje.

Kratka predstavitev obrazložitve predložitve

- 6 Predložitveno sodišče je v okviru, ki je upošteven za oblikovanje odgovora na vprašanje za predhodno odločanje, na podlagi nacionalnega prava ugotovilo, da je posledica tega, da so v pogodbi nedovoljena določila, v skladu s katerimi potrošnik med drugim nosi valutno tveganje, ta, da pogodba v celoti ne more še naprej zavezovati in je zato nična (člen 385¹ KC) ter da ima vsaka od strank nične pogodbe terjatev za vračilo opravljene izpolnitve (člen 410 KC).
- 7 Postopek v glavni stvari teče v okviru postopka za izdajo začasne odredbe, v katerem sodišče odloča o ukrepih zavarovanja na podlagi z verjetnostjo izkazanih trditev strank. Predložitveno sodišče je menilo, da je bilo z verjetnostjo izkazano, da so nekatera določila pogodbe, ki sta jo tožeči stranki sklenili kot potrošnika, nepoštena, ker v skladu z njimi potrošnika nosita tečajno tveganje in ker lahko na njihovi podlagi banka poljubno določa tečajni razpon (ta določila so podobna določilom pogodbe, ki je bila predmet obravnave v zadevi C-260/18), da sta tožeči stranki v okviru izvajanja pogodbe toženi banki plačali približno 59 % zneska

izplačane glavnice in da zaradi aneksov k pogodbi, ki so jih stranke sklenile, nepoštena določila niso spet postala veljavna.

- 8 Člen 385¹ KC je treba kot določbo, s katero je bila v poljsko pravo prenesena Direktiva 93/13, razlagati tako, da se zagotovi čim učinkovitejše doseganje ciljev te direktive. Kot je že navedlo Sodišče, je treba člen 6(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da je treba za pogodbeni pogoji, ki je razglašen za nepošten, načeloma šteti, da ni nikoli obstajal, tako za potrošnika nima učinkov. Zato mora biti posledica sodne ugotovitve nepoštenosti takega pogoja načeloma to, da se ponovno vzpostavi pravni in dejanski položaj potrošnika, v katerem bi ta bil, če ne bi bilo tega pogoja. Obveznost nacionalnega sodišča, da ne uporabi nepoštenega pogodbenega pogoja, ki nalaga plačilo zneskov, ki so se izkazali za neupravičene, načeloma zajema restitucijski učinek glede teh zneskov (glej sodbo z dne 21. decembra 2016, Francisco Gutiérrez Naranjo, C-154/15, C-307/15 in C-308/15, ECLI:EU:C:2016:980, točki 61 in 62). Obveznost skladne razlage velja tudi za nacionalne procesnopravne predpise (glej sodbo z dne 14. junija 2012, Banco Español de Crédito SA, C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, točke od 53 do 57).
- 9 Sodišče je večkrat oblikovalo splošne ugotovitve o nujnosti omogočitve nacionalnim sodiščem izdaje začasnih odredb za zagotovitev polnega učinka sodnih odločb v zvezi z varstvom uveljavljanih pravic, ki izhajajo iz prava Unije (glej sodbe z dne 19. junija 1990, Factortame, C-213/89, EU:C:1990:257, točka 21; z dne 11. januarja 2001, Siples, C-226/99, EU:C:2001:14, točka 19; in z dne 13. marca 2007, Unibet, C-432/05, točka 67). Sodišče je v okviru Direktive 93/13 že odločilo o nujnosti zagotovitve začasne odredbe, zlasti kadar gre za izvršbo na nepremičnini, v kateri potrošnik prebiva (sodba z dne 10. septembra 2014, Kusionova, C-34/13, EU:C:2014:2189, točka 66; in z dne 14. marca 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, točka 59).
- 10 Vendar so začasne odredbe bistvene ne le za odložitev izvršbe zoper potrošnike, temveč tudi v primerih, v katerih si potrošniki s pravnimi sredstvi prizadevajo za ugotovitev ničnosti določenih pogodbenih pogojev (glej sklep z dne 26. oktobra 2016, Ismael Fernandez Oliva, od C-568/14 do C-570/14, EU:C:2016:828). Sodišče je prav tako navedlo, da nacionalna ureditev, v skladu s katero sodišče postopka izvršbe ne more prekiniti do presoje očitkov potrošnika o nepoštenosti pogodbe, ni v skladu z določbami navedene direktive (glej sodbo z dne 26. junija 2019, Kuhar, C-407/18, EU:C:1990:257).
- 11 Na podlagi člena 7(1) Direktive 93/13 ima tako nacionalno sodišče obveznost, da izda ustrezno začasno odredbo – tudi po uradni dolžnosti –, če je izdaja take odredbe potrebna za zagotovitev polnega učinka prihodnje odločbe v zvezi z nepoštenimi pogodbenimi pogoji.
- 12 Vendar se v nacionalni sodni praksi le redko ugotovi predlogom potrošnikov za izdajo take začasne odredbe. Del nacionalnih sodišč meni, da se ugotovitveni zahtevek (člen 189 KPC) ne more izvesti z izvršbo, saj je njegov namen le uradna

potrditev nepoštenosti določil pogodbe ali njene ničnosti. Zdi se, da se s takšno razlago spregleda vprašanje restitucijskega učinka, ki nastane zaradi nepoštenega pogodbenega določila. Drugo stališče temelji na členu 731 KPC, v skladu s katerim namen zavarovanja ne more biti poravnava terjatve. Zagovorniki tretjega mnenja se sklicujejo na obstoj pravnega interesa potrošnika za odreditev zavarovanja (člen 730¹(2) KPC) in na čezmerno obremenitev zavezanca (tožene stranke) (člen 730¹(3) KPC). V delu sodne prakse se opozarja, da mora, ker imata obe stranki nične kreditne pogodbe terjatev za vračilo izpolnitev, opravljenih brez pravnega temelja, tudi potrošnik načeloma vrniti uporabljeni kapital.

- 13 Ker se ničnost kreditne pogodbe ugotovi že v uvodni fazi postopka, je za zagotovitev polnega učinka prihodnje odločbe izdaja ustreznih začasnih odredb (kakršna je odlog obveznosti plačila obrokov glavnice in obresti, ki izhajajo iz te pogodbe, za čas trajanja postopka) nujna. V nasprotnem primeru bi bil ogrožen restitucijski učinek in posledično polni učinek Direktive 93/13. Potrošniki, ki proti banki vložijo civilno tožbo za ugotovitev ničnosti kreditne pogodbe in plačilo ustreznih zneskov iz naslova vračila izpolnitev, opravljenih na podlagi take nične pogodbe, namreč najpogosteje še naprej plačujejo obroke kredita v višini, ki jo zahteva banka. Glede na to je treba pravni in dejanski položaj strank fiksirati (zamrzniti) že na začetku takega sodnega postopka, saj bo posledica tega, da potrošnik še naprej plačuje obroke, neučinkovitost odločbe, ki bo izdana na koncu postopka. V nasprotnem primeru bi morali tožeči stranki (potrošnika) vsak mesec (po plačilu vsakega obroka) ustrezno razširiti svoj tožbeni zahtevek; to bi bilo zelo obremenjujoče, postopek pa bi se zaradi tega utegnil zavleči.
- 14 Takšen položaj bi bil bolj obremenjujoč za potrošnika kot za trgovca, zaradi česar bi bil po mnenju predložitvenega sodišča ogrožen učinek členov 6(1) in 7(1) Direktive 93/13. Prav tako se ne bi povsem vzpostavilo dejansko ravnovesje med pravicami in obveznostmi strank, saj bi bil potrošnik (in ne trgovec) za uveljavljanje svojih pravic – z začenjanjem novih sodnih postopkov – prisiljen vlagati nova finančna sredstva in čas.
- 15 Po mnenju predložitvenega sodišča iz členov 6(1) in 7(1) Direktive 93/13 glede na načelo učinkovitosti in zahteve po vzpostavitvi dejanskega ravnovesja med pravicami in obveznostmi strank izhaja, da mora v takem primeru, v katerem potrošnik proti trgovcu (banki) začne postopek, katerega namen je ugotovitev nepoštenosti pogojev kreditne pogodbe in posledično tudi ničnosti same pogodbe ter s katerim se skuša doseči vračilo zneskov, ki jih je potrošnik plačal na podlagi nične pogodbe (restitucija), nacionalno sodišče sprejeti vse potrebne ukrepe (vključno z začasnimi odredbami) za zagotovitev, da bo s tem postopkom pravni položaj med potrošnikom in trgovcem dokončno urejen. Cilj takega postopka bi morala biti uveljavitev vseh pravnih posledic, ki morajo na podlagi Direktive 93/13 nastati v primeru ugotovitve nepoštenosti pogodbenega pogoja, vključno s polnimi in dokončnimi restitucijskimi učinki, ne da bi moral potrošnik za to začeti nov postopek.

- 16 Po mnenju predložitvenega sodišča bi se moral s tako začasno odredbo fiksirati pravni in dejanski položaj strank ob začetku postopka, in sicer zlasti s tem, da se za čas trajanja postopka odloži obveznost plačevanja obrokov za odplačilo glavnice in obresti, ki izhaja iz kreditne pogodbe, v kateri so nepošteni pogodbeni pogoji.
- 17 Glede na navedeno Sąd Okręgowy w Warszawie (regionalno sodišče v Varšavi) predlaga, naj se na tako postavljeno vprašanje odgovori tako, da na podlagi razlage nacionalnih predpisov in nacionalne sodne prakse v primerih, kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, nacionalno sodišče ne more imeti možnosti, da ne upošteva predloga potrošnika za izdajo začasne odredbe v obliki odložitve izvajanja pogodbe.